

Bir Geleceği Yakalamak

Cahit Çerçiođlu

Nisan, 2009

Türkiye internet sektörüne hızlı ve güzel girdi. Türkiye insanı teknolojiyi seviyor. Türkiye üniversitelerinden mezun olanlar ya işletmeci ya yazılımcı oluyor. Elbette başka bölümlerden de mezun var, ama Türkiye de pek çok farklı meslekten, bilişime kayma olduğunu hatırlatmak için bu şekilde bir cümle kurdum. Tek başına bakıldığı zaman elbetteki bir anlam teşkil etmiyor. “Yazılımcı Oluyor” kısmında, olmakla kasıt, iş bulmak değil, o eğitimi almak anlamında. Fakat benim şöyle bir görüşüm var; bitirdiğiniz bölümün ünvanını, o işi iyi yapana dek hak etmezsiniz. Evet “Yazılım Mühendisliği” bölümü mezunuyum denir tabii ki, özgeçmiş de yazılır. Kocaman MBA yazısını görmek, göstermek insanların hoşuna gider. Fakat Türkiye’de, teknolojiyle ilgili bölümlere bakacak olursak, çoğu yazılımcı olarak büyüyor. Bilkent, Odtü gibi özel projelerle öğrencilerine destek veren okulları ve Tübitak gibi kurumları bunun dışında bırakıyorum.

Yazılımcı olanlar neler yapıyor peki? Özellikle “java” programlama dili kullanan, özel ve kamu kuruluşlarına iş yapan, ulusal ya da uluslar arası bir şirkette çalışmaya başlıyorlar. Bunlara alternatif olarak .NET ve web projeleri oluşturmaya elverişli çeşitli dilleri kullanıyorlar. Çalışan için bir süre bir problem yok. Peki aradan seneler geçtikçe çalışan neler düşünmeye başlıyor olabilir? Bir çoğu (“Bir çoğu” kavramına, şahsen gördüğüm örneklerden yola çıkarak varıyorum.), iş sırasında etrafında gördüklerinden ve yaşadığı tecrübelerden dolayı, ego tatmini, daha yüksek maaş, sosyal statü vb durumlardan dolayı yükselme sevdasına kapılıyor. Bu kişilerin bir kısmı da, farkında olmadan kendilerinin olmayan bir hayatı yaşıyorlar. Geri kalan kısmı ise, bilmelerine rağmen başka çareleri olmadığı için bu sıkıntıyı göz göre göre çekmeyi kabul ediyorlar. Bu durumu sıkıntı yapan şey, “zorunlu olma” durumu.

Bulunduğu şirkette yükselmenin ya da sosyal statüde daha üst konumlara ulaşmanın birinci sırada olmadığı bir kesim de bulunuyor. Bu kişiler seneler geçtikçe daralıyorlar, yeni şeyler yapmak, dünyayı takip etmek istiyorlar. Belki de sadece tek bir kişinin kullanacağı bir projede yer almak, zorunlu olarak, artık kimsenin takip etmediği ve popüler olmayan şeyleri yapmak zorunda olmak insanlara sıkıntıyı veren şeyler. Burada, yaptığı işi sevmemekle yapılan şeyleri sevmemek arasında ince bir fark var. İşini sevmeyenler konumu dışında kalıyor. Geri kalan kesim ise, şirketin kendini yenilemesi ve gündemi takip edebilmesiyle ilgili. Bu noktada, düzenli olarak aynı işleri yapmak zorunda olan şirketleri de ayrı tutmamız gerekiyor, fakat onların yönetilmesi sırasında da çalışanları canlı tutmak için yeni şeyler denemeleri gerekir elbetteki.

Türkiye’de güzel şeyler oluyor artık, zamanında cesaret edebilen kişilerle (girişimciler!) daha da hız kazanarak ilerledi internetimiz ve projelerimiz. Günümüzde de bu girişimciler çalışmalarına devam ederken, bazıları, yeni girişimcilerin çıkabilmesi için her türlü çabayı göstermeye çalışıyorlar. Bunların içerisinde bu ilerlemeyi anlatan, yenileri motive eden kitaplar yazarlar da var. Neyse ki var.

Kitle iletişim araçlarına baktığımızda (Gazete, sinema/fotoğraf, televizyon, radyo, internet ve internetin oluşturduğu medya), özellikle internetin şu an hayatımıza oldukça

girdiğini görebiliyoruz. (daha da girecek!) Yani internet ya da internet teknolojilerini kullanarak gerçekleştirilen projeler, girişimler artıyor. İnterneti sadece ufak araç olarak kullanmaya başlayan şirketlerin bile bir kısmı buna dahil olabilir. Web 2.0, Web 3.0 diyerek, dönem dönem kullanılması gereken ya da kullanılması hoş olabilecek olan kuralları, kendi kendimize belirleyip, kendi kendimize sınırlar çizerek ilerliyoruz. Sorumuz, bu bariyerlerde yeterince etkili olup olmadığımız.. Her ne kadar bu sınırları çizerken mevcut akademik araştırmalar, teknolojik gelişmeler ve kullanıcı alışkanlıkları önemli olsa da, bunları da alıp masaya vuran birilerinin olduğunu kabul etmek gerekir. Bunlar birer kişi ya da şirketten öte, ortaya atılan, savunulan, destek verilen fikirler. Türkiye'de yer alan bazı projelere göz atalım:

gittigidiyor.com: Henüz, alternatiflerinin kendisine yaklaşmadığı bir girişim. E-Bay'in Türkiye versiyonu. (gittigidiyor ve e-bay ortaklığını kastetmiyorum.)

yemeksepeti.com: Telefon aramadan, dilediğiniz yerden dilediğiniz yiyeceği, “hatalı sipariş mi aldılar acaba” endişesi yaşamadan sipariş vermemizi sağlayan ve yapısından dolayı, televizyonlara (örnek: digiturk) vb sistemlere taşınabilen bir girişim.

Pasaj.com: Etsy.com'un Türkiye versiyonu. Proje güzel yürütüldüğü (tanıtım, toplu görüşmeler, bireysel çalışmalar... herşey) zaman, Türkiye'de eski nesli zorlayarak yeniye alıştırmaya çalışan, bunu başarırsa Türkiye'nin ekonomisini, psikolojisini oldukça iyi yönde etikleyebilecek, aynı zamanda genç nesli de belirli noktalarda yakalayabilecek bir proje.

Hepsiburada.com: İşini kusursuz yapmaya çalışan, teknolojiyi takip açıdan biraz yavaş da ilerleseler, temiz ilerlediklerine inandığım bir elektronik satış sitesi.

Bu projelerin bazıları cesarete, bazıları ise “acaba” ya dayanarak yola çıkılan projeler. Hızlı ilerliyoruz internet konusunda, evet, fakat sorunumuz, standartlara ulaştığımızı sanıp ucunu bırakmak. Amacımız, ilk olarak standartlara ulaşmak olmalıdır. Standartlara ulaşmadan daha ilerisine geçemeyiz. Standartları oluşturmak gibi bir heves olursa, burada ilk olmak gerekir. Siz ilk “blog” (günlük) hizmetini sunarsanız, blog kavramını siz açarsınız. Son diğerleri gelir, blog hizmetinizin aynısını hazırlar, bu standartlara ulaşma basamakları sona erdiğinde ise, standartı belirleyenler için kabus zamanları başlar, artık yeni bir rakip vardır. (“kabus” olumsuz bir kelime olsa da, rekabetten zevk alarak bu işi yapanlar da çıkacaktır. Zaten bu durumda herşey daha güzel ve hızlı ilerleyecektir). Bu yeni rakip, yeni standartları belirleme şansını yakalamanın yanı sıra, gelecek için de her zaman hazır olabilecekler arasında yerlerini alacaklardır.

Web alanında bunlar yaşanırken, cep telefonları da ilerlemeye devam ettiler. Cep telefonu dünyasının tarihine girmeden günümüze bakalım.

Uzun bir zamandır, cep telefonunda internet var. Nokia 7110 ile numara çevirerek internete girdiğimi hatırlıyorum (ki internet dediğim aslında WAP dünyasıydı). Tabii ki el bilgisayarlarının yerleri ayrı. Telefonlar da zamanla beraber, - sadece “aranmak” - görevini yerine getirmekten çoktan çıktı. Nokia 6600'ün ilk çıktığı zamanlarda, program arayıp dururduk, favori programım sanırım mp3 çalardı. O zamanlar cep telefonuyla mp3 çalıyor olmak özel bir şeydi. Derken Amerika'da iPod çılgınlığı yaşanmaya başladı. Cep telefonundan daha ince ama biraz daha büyükçe, dokunarak şarkı seçip dinleyebildiğiniz, apple'ın çıkardığı uygulamaları yükleyebildiğiniz bir cihazdı. Eskiden kaset çalarların tamamına “walkman” denilmesi gibi, mp3 çalara da iPod denilmeye başlandı. (mendile de “selpak” diyoruz). Bu sırada, dokunmatik telefonlar çeşitlenmeye başladı, zaten uzun zamandır var olan, üzerinde neredeyse hiçbir şeyin imkansız olmadığı windows mobile

işletim sistemli el bilgisayarları, yerlerini dokunmatik ekranlara bırakmaya başladı. Dokunmatikle kastettiğim, parmakla kullanabilmek. Aksi taktirde dokunmatik ekranlar ve cihazlar uzun zamandır zaten mevcuttu. Kalemle kullanılırdı. (hala öyle bir çoğu) Kalemle kullanılan şeyler de bana cazip gelmiyordu açıkçası, ayrıca çok da rahatsız edici buluyordum hem estetik olarak hem de kullanım açısından. (Bu kişiden kişiye değişebilir bir şey elbette) Derken, Amerika'da iPhone çıktı, Avrupa için yeniden güncellendi ve daha yenisi iPhone 3G çıktı. Türkiye'de de 26 Eylül 2008 tarihinde satışa sunuldu..

Satışa sunulmasıyla beraber insanlar bir uygulama/proje peşine düştü. (Türkiye'den bahsediyorum). Bunların çoğu vazgeçti; çünkü ya zor geldi ya da iPhone a uygulama gerçekleştirilmesi için gerekli bir platform oluşturamadı. (mac) Bunların dışında kalan seçenekler ise daha kötü..

Geriye kalanlar tabii ki genelde şirketlerden oluşuyor. Mobil sektör için yeni kurulan firmaları dışarıda bırakıyorum. Diğer şirketler iPhone ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları için, yanıltıcı haberleri gerekli araştırma olmadan derhal benimsediklerinden dolayı ya da ilgili iş gücünü ayıramadıkları için iPhone projelerine girmemekteler,, iPhone konusunda uygulamalara iş gücü ayırabilen şirketler, bilinirliklerini artırmak aynı zamanda da tecrübe kazanabilmek için, diğer şirketlerle anlaşarak, onların ürün çıkartmasına yardımcı olmaktadır. Buraya kadar her şey güzel görünse de; ne yazık ki bazen durumlar değişebiliyor: iPhone projelerini gerçekleştiremeyen şirketler, iPhone'un pazar payına ya da kullanım oranına takılıyorlar. Genellikle bu rakamlar, kulaktan kulağa iletilen çok farklı noktalara gelebiliyor ve en son, duyduklarını mikrofona söyleyenlere geldiğimizde, hatalı yönlendirmelerin yapılabildiğini görüyoruz ya da hatalı yorumlamalarla sunulan bu haberler, olumsuz şeylerin gerçekleşmesine sebebiyet verebiliyor. Bu durum, kendi tecrübeleriyle mobil sektörü takip etmeyenler için dezavantaj oluşturabiliyor; çünkü inanmak durumunda hissediyorlar tüm grafiklere. Bazıları buna sessizce inanırken, diğerleri bunu bir savunma olarak kullanarak, iPhone uygulamalarına girmemelerini haklı olarak göstermeye çalışıyor. (yeni bir şey olduğu için, **her** açıdan korkuyor da olabilir bazıları). Bahsi geçen haberler ve hatalı yorumlar üst noktalardan yayılacak olursa ülkeye, o zaman bu kişileri/şirketleri takip eden kişi ya da şirketler, olumsuz düşünmeye başlayıp, akıllarında varsa da mobil işlerinden uzaklaşacaklardır. Sadece yurt içi değil, yurt dışından bakan birisi, Türkiye'nin genel kararı, gibi görebilir. Eğer bir ülkede, bu tür işleri yapan kişiler, benzer sebeplerden uzak duruyorlarsa, bu işte bir yanlışlık var demektir. Ya ben yanılıyorum, ya da bu şirketler.

Şirketler yanılıyor. Nasıl bu kadar cesaretli konuşabiliyorum? iPhone Türkiye'de diğer telefonlara oranla az miktarda satıldı. Dünya çapında da iPhone sayısı diğer telefonlardan daha az görünse de, bu rakam giderek artmakta. iPhone ilk çıktığında öyle bir talep oldu ki, bir süre için piyasada iPhone bulunamamıştı; playstation 3 alacak gibi sırada bekleyenleri hatırlıyorum. Bu durumun iyi bir pazarlama sonucu olup olmaması önemli değil. Gerçek şu ki gelecekte mobil de var! Şu an için "Tek" bir Türkçe içerikli uygulama yaparak iPhone üzerinden kazanabilecek rakam normal koşullarda \$1000 civarında. Sürümden kazanmanın dışında bu şekilde bir şirketi ayakta tutmak zordur. Bu noktada da geçimini bu şekilde sürdürmek isteyen bir şirketin, çok doğru firmalara (ücretli) teklif götürmesi gerekir. Teklifi alan firma ise, eğer şirketin vizyonuna, konumuna uyuyorsa, trendleri takip ettiğini göstermek için, kullanıcılarına, hayranlarına olabildiğince ulaşmaya çalıştığını göstermek için, reklam için, prestij için bu işi kabul edebilir. (iyi de yapılabilir) Bunun dışında, küresel (ve başarılı) bir proje üreterek, iPhone aracılığı ile \$100.000 civarı kazanmak da mümkün. (bu rakamın çok üstünde kazananlar da bulunuyor). Fakat firmalar hareket etmedikçe, buldukları konumu korudukça bu rakamlara ulaşabilme ihtimalleri düşecek; çünkü oyun üreticileri / diğer platformlardaki yazılım firmaları da projelerini iPhone a genişletmeye başlıyor. Yani gecikildiğinde, rakipleriniz Electronic Arts olacak, Microsoft olacak, Google olacak..

Haziran 2009'da iPhone'un yeni işletim sistemi iPhone OS3.0 çıkıyor. Bununla beraber, pek çok "telefon" kullanıcısının eleştirdiği ve "eksik" telefon olarak nitelediği telefon tamamlanıyor. MMS, kopyala/yapıştır gibi özellikler geliyor. Bu özellikler birer şaheser değil ve çeşitli telefonlarda bazıları zaten vardı. Aslına bakarsak bunlar zaten var olan fakat planı ilerideki bir tarihe bırakılan özelliklerdi, Apple şu an için tüm bu şikayetleri ortadan kaldırıyor ve "evet koyduk, ya şimdi?" diyor. Oysa ki asıl olayımız bu değil. iPhone OS3.0 ile beraber, daha önce özellikle Windows Mobile ile birlikte neredeyse limitsiz olan yazılım özgürlüğünü (ki özgürlük ile limitin aynı cümlede kullanılmaması gerek aslında), iPhone'a getiriyor. Öyle ki, örneğin bir elektrik-elektronik öğrencisi, kendi ürettiği bir robotu, fiziksel (telefonun altındaki bağlantı kısmından kabloyla) ya da kablosuz olarak (bluetooth, wi-fi, gsm) iPhone'una bağlayabilecek. Telefonunu eğdiğinde, robotu da eğilecek, telefonunda çalan bir müziği robotun ağzındaki ufak hopperlöre verebilecek.. Aklınıza gelebilecek her türlü elektronik cihazı her türlü şekilde dışarıdan kontrol edebildiğinizi düşünün. Sınırı sizsiniz... Evet bu windows mobile da ya da diz üstü bilgisayarlarda zaten olan bir şey değil mi? "Bil-gi-sa-yar"...

iPhone OS3.0 ile beraber bir de push notification servisi devreye giriyor. Bu servis e-mail kontrol etmenizi sağlayan bir servis değil. Uygulamalarınız kapalı olsa bile, yüklediğiniz uygulamanın size bildiri yollayabilmesi anlamına geliyor. Bunu sağlayan Apple'ın kendi sistemi, iPhone'un donanımsal özelliği değil. Örnek verelim: Piyango biletinize ne kadar ikramiye çıktığını merak ediyorsunuz, iPhone'unuza "Piyango" uygulamasını yüklüyorsunuz ve bilet numaranızı girdikten sonra, biletinize ne kadar isabet ettiğini görebiliyorsunuz. Peki... burada az önce bahsettiğim yeni servis nasıl kullanılabilir? Bileti alır almaz, iPhone dan uygulamayı açılıyorsunuz, bilet numaranızı ve tarihini giriyorsunuz ve bilet aldığınızı unutuyorsunuz. Sonuçlar açıklandığında, telefonunuza otomatik olarak biletinize ne kadar bir ikramiyenin isabet ettiğini belirten bir mesaj alabiliyorsunuz! Arkadaşınız size kısa mesaj göndermiş gibi, fakat kısa mesaj değil.. Ya da maç sonuçlarını düşünebilirsiniz. Borsayı düşünebilirsiniz. Evinize bağlattığınız güvenlik kamerası eğer bir hareketi algılasa, telefonunuza kısa mesaj göndermek yerine doğrudan o görüntüyü size ulaştırabilir, bunun için kolaylıkla yönlendirilebilirsiniz. Buradan inanılmaz bir gelir kaynağı çıkıyor! Bakın, ilaç hatırlatma servisi gibi basit bir servis bile düşünebilirsiniz, kullanıcılara bu servisi tabii ki ücretli sunabilirsiniz. iPhone arka planda çalışan uygulamalara izin vermiyor (mantıklı sebepleri var, bu farklı bir konu). Bu noktada ilaç hatırlatmak için bir uygulama yapsanız bile, bu uygulamayı sürekli açık tutmak zorunda kalırsınız. Uygulama açıkken telefon gelirse, uygulama kapanır, tekrar açmanız gerekir. Bu yeni hizmeti fiziksel olarak, siz evde otururken, özel bir kuryenin gelip, sadece size özel paketi size vermek için kapınızı "üç" kez çalması, kapıyı sekreterinizin açıp, ilgili kişiyi ya da elindeki paketi size kadar getirip vermesi. Buradaki olası sorun ise evde olmamanız (telefonunuzun kapalı olması), öyle bir durumda da, kurye tekrar deneyecektir zaten size paketi ulaştırmayı.

iPhone OS3.0 ile gelen çok önemli bir diğer kabiliyet ise, uygulama içerisinden alış-veriş. Yani normal koşullarda \$1000 kazanarak sattığınız bir uygulama (\$1 dan pek çok satış), kendi içerisinde zamanla yeni modüllere gereksinim duyarak kullanıcıyı yönlendirebilecek (o şekilde yapmalısınız, o tür projeleri düşünmelisiniz) ve \$1 a satılan uygulama, kişi başına \$1 değil, belki \$100 kazandıracak. Bunu küresel bir projeye uyarlamayı başarılırsanız, ardından dükkanı kapatıp, karayıp adalarına yerleşebilirsiniz ya da maldivlerden ada alabilirsiniz. Bunlar havada kalmasın diye bir örnek vereyim, Sims oyunu, iPhone'a geliyor. (sims, bir tür "yaşam" simülasyonu çok kaba tanımıyla). Telefonunuzda karakterinizi büyütüp, okula gönderirken, giydiği ayakkabıyı sayın alabileceksiniz. Evi döşerken sanal müzik seti satın alabileceğiniz ipodunuzda yer alan müzikleri dinleyebileceksiniz oyunu oynarken. Bunu oyunla sınırlandırmayıp, sanal kütüphane uygulaması için de düşünebilirsiniz. \$1 a bir sanal kütüphane uygulaması satın,

içindeki her bir kitabı da yine \$1 a satabilirsiniz... Yine projeler sizle sınırlı. Şu haliyle bile Türkiye'de az kullanıcısı olduğu tespit edilen iPhone, iyi paralar kazandırabilir. (her ne kadar henüz bir firmanın yakın geleceğini mobil projelerin eline bırakmamasını söylememe rağmen) Bu bahsettiğim uygulamaların, haziran'da ya da temmuzda, iPhone OS3.0 çıktığında indirilebilecek ilk uygulamalardan olacağına emin olabilirsiniz.

Bu yazdıklarımnda özellikle üzerinde çok konuşulan ve özellikle sosyal medya şirketleri tarafından dışlanıp kapıda bırakılan, yetenekli ufak bir çocuk olan iPhone üzerinden konuştum. Oysa ki, bu özellikler kesinlikle kopyalanıp (çoktan benzer işlemleri yapan sistemler hazır olmak üzere diğer firmalar tarafından), daha da geliştirilecektir. Bunların içerisinde, Blackberry, Samsung, LG, HTC, Nokia da olacak. Nokia satışlarda önde görünse de, oldukça zarar ettiği zamanlar içerisinde. Symbian araştırma ve geliştirme projeleri için bankalardan oldukça yüksek rakamlar aldı. Eminim ki ileride dudak ısırtacak şeyler çıkartacaktır Nokia. (Özellikle nano teknoloji konusundaki hayallerine inanıyorum). Satış istatistiklerinin doğruluğu ya da yanlışlığını düşünmekten öte, sadece satışlara göre değil, interneti kullananlara göre de bakılmalı bu grafiklere. Nokia'nın pazar payına bakıldığında, sahibi olduğu yüzdelik dilimin içerisinde ne kadar bir kısım gerçekten internet tabanlı ya da benzeri uygulamaları çalıştıracak modelleri ya da telefon sahiplerini barındırıyor? Nokia'nın çok telefon satması, inanın normal koşullarda hiçbir işinize yaramaz. Nokia'nın yeni nesil çıkardığı, özgürce yazılım geliştirilebilen, görsel dosyaları sonuna kadar kullanabilen (müzik, fotoğraf, video) ve interneti rahatça kullandırabilen telefonları ise kesinlikle işimize yarar! Söz konusu olan aslında iPhone ya da Nokia değil yani. Aksi taktirde, Google tarafından hazırlanan Android işletim sistemli telefonlar, ve çeşitli mobil cihazlar, Android için hazırlanan uygulama dükkanları (android app store). Nokia'nın yine benzer uygulama satış mekanizmaları, bunların hepsinden zaten haberdarız, sürekli bir gelişme var. Önemli olan onu başındayken yakalamak.

Biraz teknik detay olacak; ama, bu ürünlerin şu anını, geleceğini etkileyebilecek şeyler de oluyor sürekli. Örneğin, Oracle, Sun'ı satın aldı. (Sun Java'nın sahibi idi) Google Android, Java üzerine kurulu. Blackberry OS, Java uygulamalarla çalışıyor (midp 1, midp 2), Nokia java uygulamalarla çalışıyor aynı şekilde. (Nokia, ayrıca symbian işletim sisteminde daha özgürce çalışabilen c++ da kullanıyor tabii ki). Bu durumda Oracle ile Google arasında neler olacak, Nokia ile neler olacak, BlackBerry ile neler olacak... Belki Nokia, Symbiana özel uygulamalara daha çok ağırlık verecek. Nokia ve BlackBerry'nin sıkıntısı javadan dolayı, standartın izin verdiklerini, işletim sistemi geri alıyor. Java ile telefonun pek çok özelliğine ulaşamıyorsunuz. (android bambaşka bir şey, onu dahil etmiyorum.). Nokia'nın symbian a özel geliştirilebilen yazılımlarında ise neredeyse sınır yok, fakat dökümantasyonu da yok!(gerçek anlamda) Forumları var evet fakat 10 senedir her şey mi aynı kalır? Nokia'nın ufak bir sorunu var, onu da yakında çözeceklerdir. Uygulama geliştiriciye ne kadar yardımcı olurlarsa, onlar da Nokia ya yardımcı olacaktır. Bir diğer nokta da, bu işletim sistemlerinin farklı modellerde de kullanılabilmesi. Bundan dolayı bir modelde sağlıklı çalışan bir uygulama, aynı markanın diğer bir modelinde sağlıklı çalışmama başlıyor; platformlar arası uyumunda artırılması gerekiyor. Bunun yanı sıra, Nokia'da arka planda uygulama çalıştırılabilme izni var fakat uygulama geliştirenlere biraz daha yardımcı olması lazım Nokia'nın. iPhone yine yaz ayında yeni bir modelini çıkartacak büyük ihtimalle (donanımı daha kuvvetli). Yeni sensörler, daha kuvvetli işlemci ve hafıza en basit yeniliklerden olacaktır. Bununla beraber çok uzun zamandır NVIDIA'nın HD tabanlı cihazının üzerinde çalışıldığını da biliyoruz (prototipi tanıtılmıştı zamanında). Sürekli bir kıpırdanma ve heyecan var!

Bu kıpırdanmalara açık olmak gerekiyor, yenilikleri takip etmek, zihni açık tutmak gerekiyor. Yakında iki boyutta kullandığımız internet sayfalarını kullanma alışkanlığımızı değiştirmeye başlayacağız. Yemek siparişi verirken 3B (üç boyutlu) sanal bir restoranın

içinde dolaşarak vereceğiz. Kitap siparişi verirken, mağazadan içeri girip, ilgili bölümü arayacağız, ardından raflara dizilmiş kitapları kapak tasarımlarından ya da fiziksel diğer özelliklerinden de tanıyarak alıp kasaya götürebileceğiz. HTML dediğimiz web dili yerini farklı dillere bırakabilir. (popülerlik olarak). Örneğin tam şu anda, internet tarayıcınız aracılığı ile üç boyutlu bir gittigidiyor'un, hepsiburada'nın yapılabileceğine, dinamik olarak gerçek zamanlı bir şekilde, internet tarayıcısının, web sunucusunun, kullanıcının aralarında iletişim gerçekleştirebileceğine inanmıyor olabilirsiniz, fakat teknik olarak bu bahsettiğim konu bile şu an mümkün. Bu konu da başka bir konu, oraya da cesaret edenler bir adım önde girecek. (Muhtemelen “Sims” oyunu burada da kendisini gösterecek, oyun firmaları beklemediğiniz şekilde elektronik ticarete de girebilirler yakında kendi işlerini dağıtmadan). İşte mobil projeler de en az bu kadar önem taşıyor. Google android sadece ekrandan oluşan bilgisayarlara girmeye başladı bile. (Gazetenizi büyük bir ekrandan okuyabilirsiniz örneğin) ya da bu büyük ekranlar aracılığıyla oyunlar oynanabilir, yine sonu yok. Google gibi, Apple'ın da benzer bir ürün çıkartacağını düşünüyorum, yakın zamanda bolca özel ekran siparişi verdiği konuşuluyor. iPhone'un telefon olmayan büyük halini görmek sanırım zaten kimseyi şaşırtmazdı. Bakın, bunların hepsi de mobil cihaz! Telefon diye bakılmamalı sadece. Bir tanesinden başlamadığı sürece de, diğerlerine atlanılması o kadar kolay olmayacaktır. Vizyonunuzda sadece kiosklar varsa, derhal değiştirmeniz, genişletmeniz gerekiyor (eğer kiosk firması değilseniz).

(Amacımız “sürekli olarak” başkalarının koyduğu limitlerce yaşamak değilse) Yukarıda yazdığım her şeyi tüm yeni nesil mobil cihazlar için düşündüğümü bilerek tekrar bir analiz edin. Aslında savunduğumu sandığınız iPhone değil, Türkiye'nin kesinlikle yakalaması gereken mobil dünyası. (mobil dünyası ile kastettiğim, cep telefonlarına indirilen ufak oyunlar, melodiler, fotoğraflar değil) Henüz şans varken, bariyerlere koşmaya çalışanlardan olmaktansa, biraz da belirleyebilen olabilelim. Gerekliyse firmaların vizyonlarını revize etmeleri gerekecek. Ya da vizyonlarına paralel olarak devam ettirilmeli; fakat, eğer siz bu çocuğu şimdi kucaklamazsanız, altını temizlemezseniz, yarın bir gün elini tutmakta da zorlanırsınız, size anne baba dedirtmekte de.. Özellikle önde gelen internet, teknoloji, sosyal medya, oyun şirketlerinin, ilgili haber sitelerinin ve tanıtımdan sorumlu kişilerin, ekonomik sebeplerden dolayı Türkiye'nin mobil trenini (tren zaten mobildir evet) kaçırmamasına engel olması gerekiyor. iPhone'dan TAM “şu an “ için Türkçe içerikle para kazanmak için zeki bir proje üretilmesi gerekiyor evet. (2009 yazına kadar, yani 3 ay sonrasına kadar. Sonrasında bu bahane işe yaramayacaktır.) Fakat durum her ne olursa olsun, özellikle bahsettiğim konularda ismi ilgili kişilerce telaffuz edilebilen kişi ve firmaların, (önde gelenler denilebilir, cesaret edenler denilebilir, eski girişimciler denebilir), ellerini mobilden çekmemeleri gerekiyor. Tamam kimse kazanmasın, ama ucundan bi evlat edinin bakalım.. Ne kaybedilebilir ki? Emin olabilirsiniz ki, yanınızda çalışan arkadaşlarınız, çalışanlarınız zaten bu konulara heveslidir ve sizden teklif bekliyordur. Özel bir karşılık beklemeden bu konuda çalışabileceğine emin olabilirsiniz. Sadece, lütfen biraz daha duyarlı olun. Belki farkında değilsiniz ama, bulunduğunuz noktanın sorumluluğu çok büyük. İnsanlar sizi takip ediyor, sizi izliyor. Yurt içi ve yurt dışı. Mobil dünyada bir şeyler üretmeye çalışanları da kendinizden ayrı tutmayın, tutarsanız, ülke kazanamaz, siz de kazanamazsınız. Sorumluluğunuzun farkında olun ve ilk başta elinden tutması gereken kişiler olarak mobil dünyayı kaldırımın diğer tarafına alıp o şekilde yürüyün. Yol tarafında yürütmeyin çocuğu...

Bu yazıyı tek bir seferde yazdığımdan dolayı atladığım, detaylandıramadığım (haliyle yanlış anlaşılabilir) kısımlar olmuş olabilir. Bunun dışında, bu yazı kesinlikle herhangi bir kişiyi ya da şirketi rencide etmek için hazırlanmamıştır, olsa olsa ufak siteler barındırıyordur; fakat, istemeden kırmış olabileceğim kişiler olabilir, dediğim gibi böyle bir durum olursa kasıtlı değildir. Yazıyı buraya kadar okuduğunuz için teşekkür ederim.

Teşekkürler

Hakan Bahçivancı'ya, özellikle Sun, Nokia, Android konusundaki tecrübelerini ve görüşlerini paylaştığı için teşekkür ederim.